

Güneş Dil Teorisi

Dil, bir milletin tarih boyunca sahip olduğu yaşam tarzının/kültürünün aynasıdır; antropolojik ve etnolojik araştırmaların temel vasıtasıdır. Yapılacak filolojik araştırma ve incelemeler bir toplumun kökeni ile ilgili somut bilgilere ulaşmayı sağlar. Bütün milletlerin eğitim ve kültür politikalarının fikir temelinde millî dil yaratma düşüncesi vardır. Her millet, kendi dilini geliştirmek, yaymak için özen gösterir; kanunlar koyar. Atatürk'teki millî dil düşüncesinin temelinde millî bilinci geliştirmek vardır. Millî bilinç, Türklüktür. Türk'ün millî bilincinin yolu Türkçedir. Dil devrimi başladığında Türkçenin söz varlığına girmiş anlamını herkesin bildiği ve kullandığı; ama kökenini bilmediği yabancı kelimelerin atılması gerektiği dile getirilmiş ve özleştirme adı altında bir çalışma başlatılmıştır. 1930 yılına kadar dil ile ilgili asıl amaç, kökeni itibarıyla Türkçe olmayan kelimeleri dilimizden atmak ve yerine yeni kelimeler türetmek olmuştur. M. Kemal, bütün kelimelerin kökenlerinin tespit edilip yabancı kökenlilerin atılmasını, yerine Türkçe kök ve eklerle yeni kelimeler türetilmesini tavsiye etmiştir. Yabancı dillerden dilimize girmiş kelimelerin kullanımı da yasaklanmıştır. Ancak; kelime türetme işlemi Türkçenin kuralları dışına taşırılmış, hatta yabancı kelime köklerine bile Türkçe ekler getirilerek kelime türetilmiş, halkın anlamadığı ve kabullenemediği bir dil ortaya çıkmıştır. Dil, anlaşılabilir bir durum almış ve bu, dilde tasfiyecilik olarak değerlendirilmiştir. Falih Rıfkı Atay, bir akşam yemeğinde Atatürk'e: "-Paşam, haddim olmayarak size bir şey söyleyeceğim. Bu eski kelimelerden herşeyi yasakladınız bari 'şey' kelimesini yasaklamayınız. Bu millet için ölen şehitler bugün mezarlarından kalksa söyleyecekleri ilk kelime 'şey'dir Paşam. 'Şey' o kadar Türkçe olmuştur." Atatürk Atay'ı dinledikten sonra şunu söyler: "-Çocuk dili bir çıkmaza soktuk." Durumun bu noktaya geldiği günlerde Viyanalı Dr. Hermann Kvergitsch 41 sayfalık, basılmamış bir çalışmasını Gazi Paşa göndermiştir. Güneş-Dil Teorisi'nin kaynağı bu çalışmadır. Hermann Kvergitsch tarafından ortaya atılan "Türk dilinin dünyada esas bir dil olduğu ve dünya dillerindeki birçok kelimenin de Türkçeden türediği" tezini ileri süren bu kitapçığı Atatürk okumuş, beğenmiştir. Dünyada konuşulan bütün kelimelerin güneşin oluşumu kadar eskiye ve köken olarak Türkçeye dayandığı fikri O'nu çok etkilemiştir. Atatürk, dilimizde kullanılan ve yabancı asıllı olduğu iddia edilen bazı kelimelerin köken itibarıyla Türkçe olduğuna göre atılmaması gerekir inancından hareketle Güneş Dil Teorisi adıyla düşüncelerinin uygulamaya konulmasını istemiş ve bu konudaki iradesini beyan etmiştir. Bu tez, Atatürk tarafından 1930'lu yıllarda Türkçeyi içine saptığı bataklıktan ve çıkmazdan kurtarmak amacıyla ileri sürülmüştür. Güneş Dil Teorisinin diğer adı Güneş Dil Nazariyesidir. "Türkler tarihin belirlediği en eski milletlerden biridir ve dolayısıyla Türkçe de tarihin derinliklerinde meydana gelmiş çok eski bir dil olup pek çok dile kaynaklık etmiş olmalıdır. Kelimelerin oluşumu da güneşin oluşumu kadar eskidir. Bugün kullandığımız kelimeler aslen Türkçedir ve diğer dillere de bu kelimeler bizim dilimizden geçmiştir." düşüncesi bazı bilim adamlarının benimsediği bir tezdir. Türkçenin diğer dillere kaynaklık ettiği düşüncesi, 1932'deki Birinci Türk Dil Kurultayı'nda, bilim adamlarınca sunulan bazı bildirimlerde seslendirilmiştir. Bu konuyla ilgili çalışmalar; Osmanlı döneminde Mustafa Celalettin Paşa ve Cumhuriyet döneminde TDK'nin kurucu başkanı Samih Rifat gibi bilim adamları tarafından da yapılmıştır. Güneş Dil Teorisi; Atatürk Devrimleri'nin ideolojik boyutlarını ve fikri temellerini anlamak açısından çok önemlidir. Bu teoriyle, ümmetçi anlayıştan milletçi anlayışa geçişi sağlamak ve Batı karşısında kendisini ezik hissedilen bir millete özgüven duygusu aşılamak istenmiştir. "Atatürk'ün Güneş Dil Teorisi'ni desteklemekteki amacı, Türk aydınlarındaki Türkçenin bilim, kültür, sanat dili olmadığı ve Türklerin kültür ve medeniyete hizmet etmediği gibi yanlış düşüncelerden doğan aşağılık duygusunu kırmak ve kendilerine güven duymalarını sağlamaktır." Güneş Dil Teorisi ile; yabancı asıllı diye dilimizden atılmak istenen kelimelerin kalması ile Türkçe kelime sayısının artırılması sağlanacak; aynı zamanda kültür ve medeniyetin dünyaya Türkler tarafından yayıldığı tezi kanıtlanmış olacaktır. Teori, bilimsellik nedenlerden çok siyasî

nedenlerle desteklenmiştir. Türk Dili Tetkik Cemiyeti adıyla kurulan cemiyetin adının Türk Dil Kurumu olarak değiştirildiği ve yurt dışından 13 dil bilgininin katıldığı III. Türk Dil Kurultayı, 24-31 Ağustos 1936 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu Kurultayda, özleştirmeye hayır, yaşayan dile evet diyen Güneş Dil Teorisi üzerinde durulmuştur. Türk Dil Kurumu Genel Sekreterliğince hazırlanan 1934-1936 yılları arasındaki çalışmaların anlatıldığı raporda “ Güneş Dil Teorisi” şöyle zikredilmiştir: “...Türk göçleriyle birlikte her yere tohum saçan ilkel Türk kültür dili varlığını araştırması gerekti. Bu gerekliliğin önünde kalan ve Türk milletinin yüce dehasından ilham alan Türk Dil Kurumu, geçen yıl sonlarına doğru, kendisinin ve milletinin tarihine onur verecek yeni bir buluşla, akademik dil çalışmaları sahasına atıldı. Bu yeni buluşa Güneş-Dil Teorisi diyoruz. Sayın kurultayın bu yılki programını baştan başa dolduran tezler, bu teorinin mahiyetini ve dünya dillerinin kuruluşları hakkında yarattığı yeni ve eşsiz metodu izah edecektir. Yeni Türk Dil Tezi, yeryüzünde kültür taşıyan bütün dillerde bu kültürü dünyaya yaymış olan, eski dedelerimiz Türklerin dilini bulmaktadır. Bunun neticesi olarak, Yalnız Ural-Altay dil familyasının içindeki diller değil, İndo-Öropeen ve Hamito-Semitik denilen dil grupları dahi ana Türk dilinin birer lehçesi hükmüne geçiyor.(...) Güneş-Dil Teori, şimdiye kadar dilimize yabancı sanılan dillerdeki varlıkların Türk kaynağından geldiğini ispat etmekle amelî sahadaki dil çalışmalarımıza da büyük bir genişlik ve kolaylık vermiştir. Halkın bildiği, manasını anladığı kelimelerin yabancı dilden geliyor sanılarak feda edilmesi zarureti bu teoriyle ortadan kalkmış bulunuyor.” Dünyadaki bütün dillerin kökeni olarak Türkçeden türediği tezini savunan bu teoriden daha sonra vazgeçilmiş, yaşayan dil esas alınmıştır.

İdris KARAKUŞ

KAYNAKÇA

Falih Rıfık Atay: Dil Yazıları, Haz. Öztürk Emiroğlu, Yargı Yay., Ankara 2001.

KARAKUŞ, İdris, **Atatürk Dönemi Eğitim Sisteminde Türkçe Öğretimi**, Ankara 2006.

Üçüncü Türk Dil Kurultayı-Tezler/ Müzakere Zabıtları, Devlet Bas., İstanbul 1937.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/gunes-dil-teorisi/?pdf=3638> adresinden erişilmiştir